

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจผ่านทางบัตรเครดิตในปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมแพร่หลายและมีการขยายตัวสูงขึ้นมา โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งประชาชนมีความรู้และความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการถือบัตรเครดิต สำหรับในประเทศไทยบัตรเครดิตได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคทำให้สังคมไทยมีการแข่งขันกันมากขึ้นทั้งในเรื่องของเวลา สถานที่ และรูปแบบการดำเนินธุรกิจ สิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ๆ จึงเป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้รับการยอมรับจากประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจโดยทั่วไป บัตรเครดิตในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกทางการเงินและการดำเนินธุรกิจจึงเริ่มเป็นที่นิยมและแพร่หลายอย่างรวดเร็ว

“เครดิต” อาจจะหมายถึง ความไว้วางใจ ความเชื่อถือที่มีให้แก่ตัวบุคคลซึ่งการถือบัตรเครดิตย่อมหมายถึง การได้รับความเชื่อถือและได้รับโอกาสในการเลือกสรรบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ถูกเสนอให้มากกว่าแก่ผู้ที่ถือบัตรเครดิต บัตรเครดิตจึงเป็นตัวแทนความเชื่อถือไว้วางใจที่ได้รับนั้น โดยที่ความไว้วางใจที่มอบให้แก่กันนี้จะนำมาซึ่งประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

ในสัญญาบัตรเครดิตนั้น มีผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย คือ ลูกค้าผู้ถือบัตร สถาบันผู้ออกบัตรและร้านค้าที่รับบัตร และอาจรวมไปถึงธนาคารที่เข้ามาเป็นสื่อกลางระหว่างร้านค้ากับผู้ออกบัตร ประโยชน์ที่ผู้ถือบัตรได้รับ คือ สามารถบริโภคสินค้าและบริการได้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการชำระเงินจริงในช่วงเวลาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การใช้บัตรเครดิต

ชำระค่าสินค้าหรือบริการ สามารถใช้บัตรถอนเงินสดมาใช้จ่ายล่วงหน้า ซึ่งจะสามารถเบิกเงินสดได้จากสาขาของธนาคารหรือสำนักงานของสถาบันผู้ออกบัตร สามารถใช้บัตรถอนเงินสดได้จากเครื่องเบิก-ถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) ใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดในการชำระค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำมันรถ ตลอดจนได้รับบริการสั่งซื้อสินค้าทางไปรษณีย์ นอกจากนี้ยังได้รับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวทางด้านสินค้าและบริการจากผู้ออกบัตร

ประโยชน์ที่ผู้ออกบัตรเครดิตจะได้รับจากการให้บริการ คือ รายได้จากค่าธรรมเนียมซึ่งแยกออกได้ 2 ทาง คือ ค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าธรรมเนียมรายปีที่เรียกเก็บจากร้านค้า ไม่ว่าจะมีการใช้บริการบัตรเครดิตหรือไม่ก็ตาม และค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากร้านค้า โดยผู้ออกบัตรแต่ละรายจะมีอัตราค่าธรรมเนียมเก็บที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่วัตถุประสงค์ของการเลือกกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และประเภทของเครดิตที่ให้ นอกจากนี้ ยังมีรายได้อีกส่วนหนึ่งคือ ดอกเบี้ยที่ได้มาจากการใช้บัตรเครดิตเบิกเงินสดล่วงหน้าหรือการใช้บริการบัตรเครดิตเกินวงเงินที่กำหนด ซึ่งผู้ถือบัตรจะต้องเสียดอกเบี้ยในส่วนที่เกินไปนั้น หรือดอกเบี้ยจากการชำระเงินล่าช้านับจากวันที่ทางผู้ออกบัตรเรียกให้ชำระเงิน (late charge)

ในด้านร้านค้า ประโยชน์ที่ได้รับจากการรับบัตรเครดิตเพื่อชำระค่าสินค้าบริการจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าซึ่งจะช่วยจูงใจลูกค้าให้มาใช้บริการที่ร้านของตนมากยิ่งขึ้น เพราะแม้ไม่มีเงินสดก็สามารถซื้อสินค้าหรือใช้บริการได้โดยไม่จำกัดเวลา ซึ่งปัจจัยเรื่องความสะดวกถือว่าเป็นแรงจูงใจสำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงไปยังบัญชีที่ลูกค้าเปิดไว้สำหรับตัดยอดการชำระเงินที่ธนาคารให้มีการหมุนเวียนมากยิ่งขึ้นด้วย

จากการขยายตัวของเศรษฐกิจตลอดจนการพัฒนาของเทคโนโลยีสมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจับจ่ายใช้สอยของประชาชน ทำให้ตลาดของบัตรเครดิตภายในประเทศขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากสามารถใช้แทนเงินสดได้อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศต่างใช้วิธีในการที่จะผลักดันบริการบัตรเครดิตของตนออกแข่งขันแย่งชิงลูกค้ากันอย่างแพร่หลาย ส่วนหนึ่งเกิดจากผลประโยชน์ที่จะได้รับในแง่ของรายได้จากค่าธรรมเนียม บริการ และดอกเบี้ย และอีกส่วนหนึ่งจากการที่บัตรเครดิตต่างประเทศได้ขยายตัวเข้าแย่งชิงส่วนแบ่งในตลาดเงินภายในประเทศมากขึ้นตามการขยายตัวของธุรกิจบัตร

เครดิต ทำให้ธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศต้องแข่งขันให้บริการบัตรเครดิตเพื่อรักษาส่วนแบ่งในตลาดเงินของคนไว้ด้วย¹

การแข่งขันในธุรกิจบัตรเครดิตที่เป็นไปอย่างรุนแรง ส่งผลให้มีการพัฒนารูปแบบให้บริการใหม่ๆ การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ลดเงื่อนไขผ่อนปรนหลักเกณฑ์การใช้บริการลงเพื่อเป็นการจูงใจลูกค้า ทำให้บัตรเครดิตสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือบัตรได้มากขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ลดลงอย่างมากในปัจจุบัน การมีบัตรเครดิตมากประเภทขึ้น จึงมีผู้ถือบัตรจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย มีร้านค้าหรือสถานบริการที่รับบัตรกระจายออกไปกว้างขวางหลายประเภทในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แต่ในขณะที่กลไกการควบคุมป้องกันความเสี่ยงหรือความผิดพลาดยังครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดช่องว่างในการทุจริตหาประโยชน์จากบัตรเครดิตโดยมิชอบขึ้น ซึ่งรูปแบบการทุจริตมีหลายวิธี เช่น การขโมยบัตรเครดิต การลักลอบนำบัตรของผู้อื่นไปใช้ การปลอมแปลงบัตรเครดิต การใช้เอกสารปลอมในการสมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิต การมีเจตนาใช้บัตรซื้อสินค้าเกินวงเงินเป็นจำนวนมาก การมีเจตนาไม่ชำระเงินตามบัตรในภายหลัง การรีบใช้รีบหนี (credit runaway) เป็นต้น

ปัญหาการทุจริตในการใช้บัตรเครดิตตามรูปแบบต่างๆ ข้างต้น ย่อมมีผลเสียหายต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมเป็นอย่างมาก ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงทำการศึกษาถึงปัญหาการกระทำทุจริตโดยใช้บัตรเครดิตเป็นเครื่องมือ โดยจะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะทางแพ่งของบัตรเครดิตและการกระทำทุจริตโดยใช้บัตรเครดิต หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำทุจริตโดยใช้บัตรเครดิต ในกฎหมายต่างประเทศและในกฎหมายไทย และจะวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการป้องปรามการกระทำทุจริตในการใช้บัตรเครดิต เพื่อเป็นการปราบปรามผู้ทุจริต โดยอาศัยบัตรเครดิตเป็นเครื่องมือในการกระทำผิด

สมมติฐาน

ปัจจุบันบัตรเครดิตได้เข้ามามีบทบาทในธุรกิจและการดำรงชีวิตอย่างกว้างขวาง ทำให้ลดปัญหาการเสี่ยงภัยที่จะต้องนำเงินสดติดตัวไปเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การกระทำทุจริต

¹ อรุณรุ่ง เรื่องฤทธิ์, “ปัญหาทุจริตในธุรกิจบัตรเครดิต” ปลูกกระแสธุรกิจ (ปีที่ 2, เล่มที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2534) หน้า 12-15.

โดยใช้บัตรเครดิตก็สามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางเกินกว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจะครอบคลุมไปถึง ฉะนั้น จึงสมควรมีการพิจารณามาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะที่จะนำมาใช้ในการป้องปรามการใช้บัตรเครดิตโดยทุจริตต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในประเทศไทยเกี่ยวกับการทุจริตในการใช้บัตรเครดิต โดยที่ผู้ใช้บัตรเครดิตอาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อกระทำผิด
2. เพื่อให้ทราบถึงช่องว่างของกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันที่ใช้บัตรเครดิตอาศัยช่องว่างเหล่านี้ในการกระทำผิด
3. เพื่อให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการป้องปรามการทุจริตโดยอาศัยบัตรเครดิตเป็นเครื่องมือ และเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย
4. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ในการที่จะนำมาใช้บังคับกับเรื่องของบัตรเครดิตซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายรับรอง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงการกระทำทุจริตโดยใช้บัตรเครดิตเป็นเครื่องมือที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ปัจจุบันเรื่องของบัตรเครดิตนั้น ประเทศไทยยังคงใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับกับการกระทำผิดนี้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาขึ้น คือไม่สามารถครอบคลุมได้ทุกความผิดที่เกิดจากการกระทำผิดที่อาศัยบัตรเครดิตเป็นเครื่องมือ และนอกจากนี้จะได้ศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมบัตรเครดิต เนื่องจากประเทศทั้งสองเป็นประเทศที่เป็นจุดเริ่มแรกของธุรกิจบัตรเครดิต จึงสมควรที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบมาตรการที่เหมาะสมในการที่จะจัดหามาตรการทางกฎหมายมาใช้ในเรื่องบัตรเครดิตต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยแบบค้นคว้าเอกสาร โดยมีการค้นคว้าจากตำรากฎหมาย บทความ วารสาร เอกสารทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งในเรื่องบัตรเครดิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันจากการที่ผู้ถือบัตรเครดิตอาศัยบัตรเครดิตเป็นเครื่องมือในการกระทำทุจริต
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด กับเรื่องบัตรเครดิตในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการหามาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำทุจริต โดยใช้บัตรเครดิต
4. ทำให้ทราบถึงสถานภาพบทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการปราบปรามการกระทำทุจริต โดยใช้บัตรเครดิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย